

СЛУЖБОВА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

OFFICIAL AS A SUBJECT OF CORRUPTION OFFENCES

Тильчик В.В., д.ю.н., професор,
проректор з наукової роботи

*Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0001-5964-3439*

Харь І.О., к.ю.н., доцент,
завідувач відділу аспірантури та докторантури

*Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-7676-8273*

У статті розглядається службова особа як суб'єкт корупційних кримінальних правопорушень в Україні. З урахуванням положень національного законодавства про кримінальну відповідальність та поглядів вітчизняних науковців розкриваються поняття, ознаки суб'єктів корупційних діянь, а також наголошено на деяких дискусійних моментах. Звертається увага на те, що проблема суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень до цього часу не знайшла свого належного дослідження. У роботі акцентується увага на тому, що службова особа може бути суб'єктом корупційних кримінальних правопорушень.

Авторами статті зазначається що визначення службової особи у ч. 3 ст. 18 КК та визначення такої особи в п. 1 Примітки до ст. 364 КК має відмінності, які полягають в тому, що в останньому є вказівка на державні та комунальні підприємства і стосується воно лише статей 364, 368, 368-2, 369 КК України.

Визначаються особливості корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються спеціальними суб'єктами, зазначеними у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Актуалізується увага на корупційних кримінальних правопорушеннях, які відносяться до зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364 КК України) та визначаються їх суб'єкти.

У статті дається характеристика об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення та діянням, зазначеним у змісті диспозиції ч. 1 ст. 364-1 КК.

Авторами здійснюється характеристика суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», до яких відносяться особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування п. б ст. 3 цього Закону, де зазначаються «народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови».

Ключові слова: службова особа; суб'єкти корупційних кримінальних правопорушень; службові особи державних та комунальних підприємств; службові особи юридичної особи приватного права; корупція; функції представника влади та місцевого самоврядування; особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; суб'єкт кримінального правопорушення; особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; організаційно-розпорядчі функції; адміністративно-господарські функції; зловживання службовими повноваженнями; зловживання службовим становищем; представник влади.

The article deals with an official as a subject of corruption criminal offences in Ukraine. Given the provisions of the national legislation on criminal liability and the views of national scholars, the author reveals the concept and characteristics of subjects of corruption, and also highlights some controversial issues. The author draws attention to the fact that the problem of the subject of corruption criminal offences has not yet been properly studied. The article emphasises that an official may be a subject of corruption criminal offences.

The authors note that the definition of an official in part 3 of Article 18 of the CC and the definition of such a person in paragraph 1 of the Note to Article 364 of the CC have differences, which consist in the fact that the latter contains a reference to state and municipal enterprises and applies only to Articles 364, 368, 368-2, 369 of the CC of Ukraine.

The author identifies the specific features of corruption criminal offences committed by special subjects referred to in Article 3 of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption".

The author focuses on corruption criminal offences related to abuse of authority by an official of a legal entity of private law regardless of its legal form (Article 364 of the Criminal Code of Ukraine) and identifies their subjects.

The article describes the objective aspect of this criminal offence and the acts referred to in the content of the disposition of Part 1 of Article 364-1 of the CC.

The authors characterise the subjects covered by the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", which include persons authorised to perform the functions of the State or local self-government under clause b of Article 3 of this Law, which mentions "people's deputies of Ukraine, deputies of the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea, deputies of local councils, village, town and city mayors".

Key words: official; subjects of corruption criminal offences; officials of state and municipal enterprises; officials of a legal entity of private law; corruption; functions of a representative of government and local self-government; persons authorised to perform functions of the state or local self-government; subject of a criminal offence; persons equated to persons authorised to perform functions of the state or local self-government; organisational and administrative functions; administrative and economic functions; abuse of power; abuse of office; representative of the authorities.

Виклад основного матеріалу. Дослідження положень Особливої частини КК України та Закону України «Про запобігання корупції» дозволяє стверджувати, що службова особа може бути суб'єктом корупційних кримінальних правопорушень, зокрема: 1) в цілому службової особи (стст. 191, 210, 211, 262, 308, 312, 313, 320, 354, 357, 366, 367, 368-2, 370, 410 КК України); 2) службової особи державних та комунальних підприємств (стст. 364, 368, 368-2, 368-4, 368-2, 369 КК України); 3) службової особи юридич-

ної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (стст. 364-1, 365-1, ч. 3 і 4 ст. 368-3 КК України).

Слід акцентувати увагу на тому, що проблемі класифікації корупційних правопорушень, а також їх суб'єктів приділяється недостатня увага [1, с. 1-496; 2, с. 1-160; 3, с. 1-81; 4, с. 1-82]. У цьому контексті слід погодитися з думкою Е.М. Кісілюка, що «питання диференціації службових осіб в Особливій частині КК України та роз-

межування їх кримінальної відповідальності потребують додаткових наукових напрацювань» [5, с. 95]. Про це навіть свідчить те, що у чинному КК України існують різні за змістом поняття службової особи. Так, у п. 3 ст. 18 КК формулюється загальне поняття службових осіб та зазначається, що ними «є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом» [6].

Слід погодитися з твердженням, яке має місце в юридичній літературі, що «Законодавча дефініція поняття «службова особа» побудована за двома критеріями: 1) зазначається характер (види) вчинюваних певною особою дій, її компетенція (повноваження): а) здійснення (виконання) функцій представника влади чи місцевого самоврядування; б) виконання організаційно-розпорядчих функцій; в) виконання адміністративно-господарських функцій; 2) визначаються правові підстави виникнення в особи функцій (або наділення її ними) на вчинення таких дій: а) обіймання постійно чи тимчасово певної посади в органах влади або на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності; б) наділення особи зазначеними функціями (покладення їх на неї) за спеціальним повноваженням» [7, с. 67].

Заслугує підтримки судження, яке знайшло відображення в існуючих публікаціях, що «зважаючи на зміст компетенції (повноважень) і характер вчинюваних дій, службових осіб поділяють на такі категорії (види): 1) особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування; 2) особи, які постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій або виконують такі функції за спеціальним повноваженням; 3) особи, які постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням» [7, с. 67-68].

Не викликає заперечень думка Т.М. Приходько, В.В. Василевича, А.В. Савченка, що «до представників влади можна віднести представників державних органів і установ, наділені правом у межах своєї компетенції висувати вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості (наприклад, народні депутати України, керівники державних адміністрацій, судді, слідчі судді, прокурори, слідчі, оперативний склад СБУ, працівники поліції, державні, інспектори й контролери, лісничі, військові коменданти, начальники гарнізонів та ін.). Закон пов'язує визнання особи представником влади не за посадою, що вона обіймає, а за належністю до однієї з гілок влади – законодавчої, виконавчої чи судової, наявністю в неї владних повноважень (постійних чи делегованих)» [7, с. 68]. Крім того, є ще таке визначення представників влади «це працівники державних органів і установ, наділені правом у межах своєї компетенції висувати вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними

особами незалежно від їх відомчої приналежності чи підлеглості. Закон пов'язує визнання особи представником влади не за посадою, що вона обіймає, а за наявністю в неї владних повноважень» [5, с. 95].

Під організаційно-розпорядчими функціями слід розуміти обов'язки зі здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, певною ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності [5, с. 95; 7, с. 68]. Наприклад, такі функції виконують, зокрема керівники міністерств, відомств, інших органів виконавчої влади, комунальних, державних або приватних підприємств, громадських організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи які керують ділянками робіт (майстри, виконробы, бригадири тощо) [5, с. 95; 7, с. 69]. Слід погодитися з думкою, яка має місце в існуючих опублікованих джерелах, що «під адміністративно-господарськими функціями потрібно розуміти – функції з управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є в начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідувачих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів і контролерів тощо» [7, с. 69].

Важливо звернути увагу на те, що особа може бути службовою не тільки коли вона виконує відповідні функції службової особи постійно, але й тоді, коли вона виконує їх тимчасово або за спеціальним повноваженням і лише в тому випадку, що зазначені функції покладені на таку особу правомочним органом або правомочною службовою особою. Стосовно співвідношення понять «тимчасово» та «за спеціальним повноваженням» в існуючих публікаціях зазначається, що «при наділенні особи певними функціями навіть «за спеціальним повноваженням» вони виконуються такою особою деякий час, тобто тимчасово. Різниця полягає у способі, формі та порядку покладання на неї зазначених функцій» [7, с. 70]. Це дає підстави стверджувати, що це питання потребує додаткового дослідження.

У відповідності до п. 4 ст. 18 КК України «Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів» [6].

У примітці до ст. 364 КК у п. 1 значиться, що «Службовими особами у статтях 364, 368, 368-5, 369 цього Кодексу є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місце-

вого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Для цілей статей 364, 368, 368-5, 369 цього Кодексу до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства» [6]. Натомість у п. 2 примітки до ст. 364 КК сформульований припис, що «Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів» [6].

Аналіз визначення службової особи у ч. 3 ст. 18 КК та визначення такої особи в п. 1 Примітки до ст. 364 КК свідчить, що їх відмінність полягає в тому, що в останньому є вказівка на державні та комунальні підприємства і стосується воно лише статей 364, 368, 368-2, 369 КК України.

В існуючих публікаціях зустрічаються твердження, що «до ознак, які дають змогу відрізнити корупційні кримінальні правопорушення від інших видів кримінальних правопорушень, слід відносити: сферу їх вчинення; спеціальний суб'єкт; особливі ознаки суб'єктивної та об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення» [8, с. 5].

Особливістю корупційних кримінальних правопорушень є те, що їх зазвичай вчиняють спеціальні суб'єкти, зазначені у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» — «особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, особи, які для цілей цього закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, — у випадках, передбачених цим Законом» [9].

З'ясувавши теоретичні і законодавчі положення такого суб'єкта кримінального правопорушення, як службова особа, розглянемо лише деякі корупційні кримінальні правопорушення, які вчиняються службовими особами та актуалізуються на даний час. Перш за все до таких відноситься зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційної форми (ст. 364-1 КК України). То тут слід зазначити, що їх суб'єктом виступає службова особа юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Характеризуючи дану категорію службових осіб необхідно зазначити, що діяльність юридичних осіб приватного права врегульована комплексом нормативно-правових актів, які забезпечують функціонування таких осіб у відповідності з чинним законодавством і створюють можливість здійснювати відповідну

діяльність від імені такої юридичної особи. Так, у відповідності до ст. 80 ЦК України «юридичною особою є організація створена і зареєстрована в установленому законом порядку» [10]. Відповідно до ст. 81 ЦК України юридичні особи, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права [10].

Стосовно поняття службової особи юридичної особи приватного права, як справедливо зазначає А.В. Савченко «необхідно брати до уваги положення як кримінального (зокрема, ч. 3,4 ст. 18, пп. 1, 2 Примітки до ст. 364, ч. 1 ст. 364-1 КК України), так і інших галузей законодавства (цивільного, господарського тощо), а також окремих нормативно-правових актів, що мають міжгалузевий характер, зокрема, Закону України «Про запобігання корупції» [10]. Крім того, слід погодитися з думкою, що має місце в юридичній літературі, що «особами юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми слід визнати осіб, які постійно чи тимчасово обіймають на підприємствах, в установах чи організаціях (юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми) посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальними повноваженнями, яким особа наділяється повноважним органом чи повноваженою службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом» [10, с. 10].

Для визначення службової особи, як суб'єкта корупційного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364-1 КК України, важливо з'ясувати об'єктивну сторону цього діяння. Об'єктивна сторона цього кримінального правопорушення характеризується діянням (дією або бездіяльністю) суб'єкта; наслідками та необхідним причинним зв'язком між діяннями і наслідками, що настали. Під діянням, зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 364-1 КК, слідує, що це зловживання повноваженнями отримати неправомірну вигоду або для себе чи інших осіб з використанням в супереч інтересам юридичної особи приватного права своїх повноважень [6]. Під зловживанням повноважень розуміють будь-яке використання службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми пов'язаних із посадою повноважень всупереч інтересам такої юридичної особи [11, с. 97-98]. Тут, як це слідує з диспозиції ч. 1 ст. 364-1 КК, ініціатором отримання неправомірної вигоди є сама службова особа юридичної особи. Це діяння, як справедливо стверджує А.В. Савченко «вважається вчиненим у супереч інтересам юридичної особи приватного права, якщо службова особа діяла не відповідно до визначених для неї функцій, не виконала передбачені завдання або виконала їх неналежним чином» [11, с. 98]. Такими наслідками, як завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян або держави чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, слід користуватися п. 3 Примітки до ст. 364 КК, де зазначається, що «істотною шкодою у статтях 364, 364-1, 365, 365-2, 367 вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» [6]. Оскільки кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 364-1 КК є діянням з матеріальним складом, то воно вважається закінченим з моменту завдання істотної шкоди охоронюваним законом суспільним відносинам. Натомість за ч. 2 ст. 364-1 КК кримінальне правопорушення є закінченим з моменту спричинення тяжких наслідків цим відносинам.

Слід зацентувати увагу на тому, щоб кваліфікувати корупційне кримінальне правопорушення, передбачене ст. 364-1 КК України, необхідно, щоб таке діяння, вчинене службовою особою юридичною особою приватного права незалежно від юридичної форми, було вчинене з умисною формою вини.

До суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», відносяться особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування п. 6 ст. 3 цього Закону, де зазначаються «народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови» [9]. Тому Останнім часом широкого розголосу набули справи, пов'язані із притягненням народних депутатів України до кримінальної відповідальності за ст. 364 КК України за отримання ними неправомірної вигоди у вигляді можливості користування готельним номером за кошти, передбачені для забезпечення діяльності Верховної Ради України, або у вигляді грошових коштів, перерахованих як компенсація витрат на оренду (винайм) житла. Так, Т. Борисова повідомляє, що «Одним з перших судових рішень щодо притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності за ст. 364 КК України є вирок Вищого антикорупційного суду від 30 квітня 2020 року у справі № 991/2904/20, яким затверджено угоду про визнання винуватості і призначено узгоджену між сторонами міру покарання» [12]. Однак у цій же справі однією із суддів було висловлено окрему думку в порядку ч. 3 ст. 375 КПК України, в котрій зазначено, що суд повинен був відмовити в затвердженні угоди через відсутність фактичних підстав визнання винуватості за ч. 2 ст. 364 КК України через те, що у пред'явленому обвинуваченні не зазначено, які владні повноваження були реалізовані обвинуваченим для отримання неправомірної вигоди для себе, а вибуття з державної власності грошових коштів та отримання їх у свою власність обвинуваченим сталося унаслідок створення умов через прийняття Першим заступником Керівника Апарату Верховної ради України Розпорядження, яке не передбачало інструментів контролю за використанням бюджетних коштів, а не внаслідок зловживання обвинуваченим владою [13].

У відповідності до ст. 364 КК України передбачена відповідальність за зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самого себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб [6].

З об'єктивної сторони це кримінальне правопорушення вчиняється в наступних формах: зловживання владою, яке завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб; зловживання службовим становищем, яке завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Суб'єктом кримінального правопорушення зловживання владою або службовим становищем може бути лише службова особа, згадана в п.п. 1 і 2 Прим. до ст. 364 КК України. З суб'єктивної сторони це діяння є умисним (прямий умисел щодо діяння і прямий умисел або необережне ставлення щодо наслідків діяння). Обов'язковою ознакою цього кримінального правопорушення є також корислива мета.

Згідно із Примітками до статті 364 КК України «службовими особами у ст.ст. 364, 368, 368-2, 369 КК України визнаються особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи

адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, котрим особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління зі спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом» [6].

У контексті зазначеного вище вирок у справі № 991/2904/20 про затвердження угоди про визнання винуватості Вищий антикорупційний суд зауважив, що обвинувачений на момент учинення інкримінованого йому кримінального правопорушення був службовою особою в розумінні п. 1 прим. до ст. 364 КК України, оскільки на постійній основі здійснював функції представника колегіального органу законодавчої влади, а отже, є суб'єктом інкримінованого йому кримінального правопорушення [14].

В ухвалі від 18 березня 2020 року у справі № 991/2333/20 слідчий суддя Вищого антикорупційного суду, застосовуючи до підозрюваного запобіжний захід у вигляді застави в подібному кримінальному провадженні, зазначив, що оскільки підозрюваний, будучи народним депутатом України VIII скликання, використав своє право на забезпечення житловим приміщенням, зокрема на компенсацію витрат на винайм готельного номера, маючи водночас житло в Києві, тобто використав надане йому право як соціальну гарантію здійснення народним депутатом України своїх депутатських повноважень усупереч тій меті й завданням, для яких воно надавалось, то слідчий суддя дійшов висновку про наявність у діях підозрюваного ознак протиправних дій, а саме зловживання владою всупереч інтересам служби [15].

У постанові від 12.12.2019 у справі № 646/7942/14-к Верховний Суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду зазначив, що зловживання владою або службовим становищем можуть бути визнані лише такі дії посадової особи, котрі впливають із його службових повноважень та були пов'язані зі здійсненням прав та обов'язків, якими ця особа наділена завдяки посаді, що обіймає [16].

Зазначене вище свідчить, що у змісті Примітки до ст. 364 КК йдеться про те, що службова особа характеризується двома групами взаємозумовлених ознак, поєднання яких є обов'язковим: функціональними та посадовими, що унеможлиблює визнання особи службовою за наявності в неї лише посадової або лише функціональної ознаки. Натомість народні депутати України, які, очевидно, є представниками влади (її законодавчої гілки), як правило, не поєднують функціональні ознаки представника влади з посадовими ознаками під час здійснення своїх повноважень. Винятком є обіймання ними посад голови Верховної ради, його заступників, голів комітетів, їх заступників, секретарів комітетів.

Зазначені питання потребують додаткових досліджень і регулювань.

Висновки. На підставі викладеного вище можна сформулювати наступні висновки, що:

1. Службова особа може бути суб'єктом корупційних кримінальних правопорушень, зокрема: 1) в цілому службової особи (ст.ст. 191, 210, 211, 262, 308, 312, 313, 320, 354, 357, 366, 367, 368-2, 370, 410 КК України); 2) службової особи державних та комунальних підприємств (ст.ст. 364, 368, 368-2, 368-4, 368-2, 369 КК України); 3) службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст.ст. 364-1, 365-1, ч. 3 і 4 ст. 368-3 КК України);

2. Визначення службової особи у ч. 3 ст. 18 КК та визначення такої особи в п. 1 Примітки до ст. 364 КК свідчить, що їх відмінність полягає в тому, що в останньому є вказівка на державні та комунальні підприємства і стосується воно лише статей 364, 368, 368-2, 369 КК України.

3. Особливістю корупційних кримінальних правопорушень є те, що їх зазвичай вчиняють спеціальні суб'єкти, зазначені у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» — «особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, особи, які для цілей цього закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, – у випадках, передбачених цим Законом».

4. Актуальним на даний час є кримінальні правопорушення, які відносяться до зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права

незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364 КК України). Їх суб'єктом виступає службова особа юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми.

5. Об'єктивна сторона цього кримінального правопорушення характеризується діянням (дією або бездіяльністю) суб'єкта; наслідками та необхідним причинним зв'язком між діяннями і наслідками, що настали. Під діянням, зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 364-1 КК, слідує, що це зловживання повноваженнями отримати неправомірну вигоду або для себе чи інших осіб з використанням в супереч інтересам юридичної особи приватного права своїх повноважень.

6. До суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», відносяться особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування п. б ст. 3 цього Закону, де зазначаються «народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови»

ЛІТЕРАТУРА

1. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / Хавронюк М.І., Дудоров О.О., Калмиков Д.О. та ін.; за ред. М.І. Хавронюка. Київ : Дакор, 2016. 496 с.
2. Савченко А.В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016. 168 с.
3. Осадчий В.І. Корупційні злочини : монографія. Київ : Видво Європ. унту, 2016. 81 с.
4. Кузнецов В.В., Грудзур О.М., Кузнецова Л.О. Кримінальна відповідальність за корупційні злочини. Альбом схем : навч. посіб. Київ : ФОРМ Кандиба Т.П., 2017. 82 с.
5. Кісілюк Е.М. Службова особа як суб'єкт корупційних злочинів. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції. Харків, 2017. С. 95-96.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Приходько Т.М., Василевич В.В., Савченко А.В. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення). Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид. перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
8. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення. Навч. посіб./ С.М. Клімова, Т.В. Ковальова, М.О. Тучак. Харків : Магістр, 2012. 260 с.
9. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
10. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
11. Савченко А.В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика). Навч. посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 168 с.
12. Борисова Т. Нотаріус як спеціальний суб'єкт на якого покладаються функції державного реєстратора прав на нерухоме майно. Юридичний радник. №6(66), грудень 2012. URL : <http://surl.li/njxsc>
13. Окрема думка судді Вищого антикорупційного суду Задорожної Л.І. до вироку від 30 квітня 2020 у справі № 991/2904/20 (провадження № 1-кп/991/36/20). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89033315>.
14. Вирок Вищого антикорупційного суду від 30.04.2020 по справі № 991/2904/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89036195>.
15. Ухвала слідчого суді Вищого антикорупційного суду від 18 березня 2020 року по справі № 991/2333/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88397969>.
16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 12.12.2019 по справі № 646/7942/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86505867>.